

Pinijev sprevodni prelec – na poti v vzhodno Slovenijo?

Maarten DE GROOT^{1*}, Dinka MATOŠEVIĆ², Luka CAPUDER¹,
Klementina RAZPOTNIK³, Drago MUNIČ³

Pinijev sprevodni prelec (*Thaumetopoea pityocampa* Denis & Schiffermüller (1775)) je vrsta, ki je znana predvsem po svojih prepoznavnih belih gnezdih v borovcih in po gosenicah, ki se v sprevodu sprehajajo po tleh (CABI, 2022). Gre za razmeroma velikega molja (Lepidoptera: Notodontidae) z razponom kril od 31 do 49 mm. Napada predvsem bore, še posebej črni (*Pinus nigra*) in rdeči bor (*Pinus sylvestris*), ter cedre (*Cedrus* spp.), redko pa lahko napade tudi macesen (*Larix decidua*). Primarni učinek na gostitelja je povzročitev defoliacije krošnje drevesa, ki je običajno delna, v posameznih primerih pa lahko tudi popolna. Vrsta težave povzroča zlasti v urbanih predelih in na pogosto obiskovanih območjih, saj imajo ličinke dlake, ki lahko povzročijo alergijske reakcije pri ljudeh in hišnih živalih. Odrasli osebki letijo od konca junija do začetka avgusta. V tem obdobju samica odloži jajčeca na rastlinskega gostitelja. Nato se izležejo gosenice, ki se pojavijo od začetka julija do konca avgusta, zabubijo pa se v obdobju od marca do začetka julija naslednje leto. Trenutno se vrsta pojavlja le na zahodu in jugozahodu Slovenije, v Gozdnogospodarskih območjih Sežana, Tolmin in Postojna (Zavrtanik in Košiček, 2016; Jurc in sod., 2019). Leta 2010 in 2011 pa je bilo eno gnezdo pinijevega sprevodnega prelca zaznано tudi na Gorenjskem, in sicer v okolici Bohinjske Bistrice, kjer je bilo tudi uničeno.

Zaradi podnebnih sprememb se pinijev sprevodni prelec vse bolj širi proti severu in je bil že opažen v delih Evrope, kjer ga prej niso zaznali (Roques in sod., 2015). O povečani razširjenosti poročajo iz Francije in Italije (Battisti in sod., 2005). To velja tudi za Hrvaško, kjer se je širjenje proti severu počasi že začelo, saj se je pojavil izbruh med Zagrebom in slovensko mejo. Prvič je bila vrsta opažena marca 2025 v Sveti Nedelji (12 km od slovenske meje v Obrežju) (Slika 1), kjer se je že dodobra razširila v urbanih območjih na posameznih drevesih *P. nigra* in *P. sylvestris* (Slika 2). Ocenjujemo, da je škodljivec na lokaciji prisoten najmanj 3 leta. Številčnost osebkov je razmeroma visoka in je na nekaterih lokacijah prisotnih tudi do 10 gnezd na posamezno drevo.

Dne 10. 4. 2025 smo pregledali slovensko območje, in sicer od Brežic, Brezja pri Veliki Dolini do Slovenske vasi, kjer smo 70 borovih dreves pregledali za prisotnost gnezd pinijevega sprevodnega prelca. Iskanih gnezd na območju nismo našli.

Kako nadaljevati? Zaradi podnebnih sprememb in razširjenosti v bližini slovensko-hrvaške meje lahko kmalu pričakujemo pinijevega sprevodnega prelca tudi v vzhodnem delu Slovenije. Zato je pomembno, da z raziskavami nadaljujemo tudi spomladi, kot je zapisano v Navodilu za preprečevanje in zatiranje škodljivcev in bolezni gozdnega drevja v Sloveniji (Jurc in Kolšek, 2012). Ker je veliko dreves na vrtovih in zelenih površinah v urbanih območjih, moramo aktivno ozaveščati širšo javnost o tem prihajajočem problemu in možnih ukrepih. Še posebej zato, ker lahko gosenice povzročijo zdravstvene težave pri ljudeh in živalih. Izkoreninjenje se lahko najučinkovitejše izvede s pomočjo mehaničnega načina zatiranja, kot je odstranitev in sežig napadenih vej (glej »Navodilo za preprečevanje in zatiranje škodljivcev in bolezni gozdnega drevja v Sloveniji«). Z ozaveščanjem in poznavanjem vrste lahko gnezdo pinijevega sprevodnega prelca zgodaj odkrijemo, ga uničimo in se tako izognemo morebitnim posledicam.

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru Javne gozdarske službe na Gozdarskem inštitutu Slovenije in Zavodu za Gozdove Slovenije, ki jo financira Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. DM je bila financirana iz programa IPP hrvaškega ministrstva za kmetijstvo.

Viri

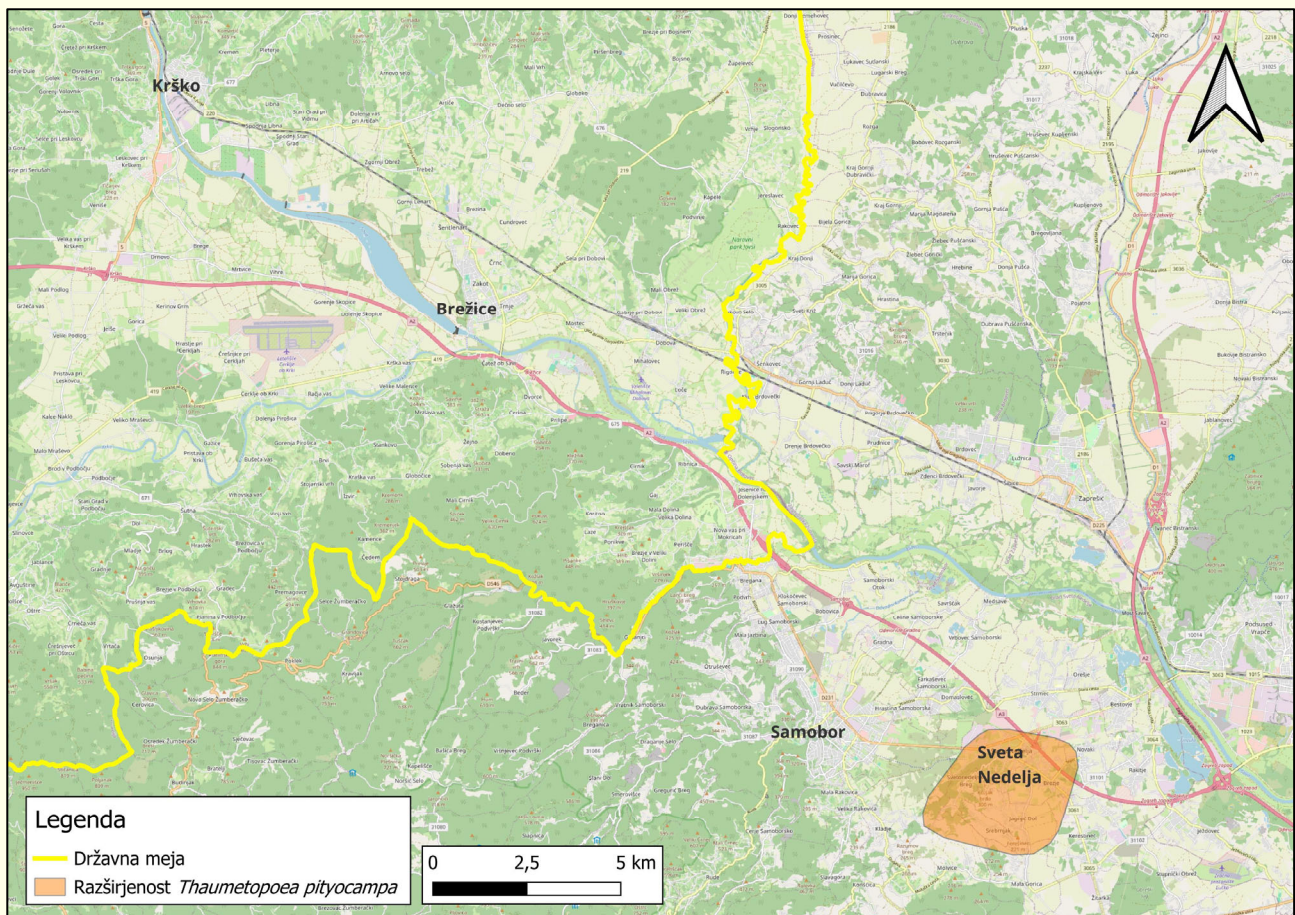
- Battisti A. In sod. 2005. Expansion of geographic range in the pine processionary moth caused by increased winter temperatures. *Ecological Applications*, 15: 2084–2096.
- CABI Compendium. 2022. *Thaumetopoea pityocampa* (pine processionary). CABI International, <http://dx.doi.org/10.1079/cabicompentry.53501>
- Roques A., in sod. 2015. Climate warming and past and present distribution of the Processionary moths (*Thaumetopoea* spp.) in Europe, Asia minor and North Africa. V: Roques, A. (ur.). *Processionary moths and climate change: an update*. Dordrecht, Heidelberg, New York, London, Springer, 427 str.
- Jurc D., Kolšek M. 2012. Navodila za preprečevanje in zatiranje škodljivcev in bolezni gozdnega drevja v Sloveniji. Priročnik za javno gozdarsko službo. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica
- Jurc M., Hauptman T., Pavlin R., Borkovič D., Zavrtanik Z., Papler-Lampe V. 2019. Pinijev sprevodni prelec (*Thaumetopoea pityocampa*) v Sloveniji. *Novice iz varstva gozdov* 12: 3–5. <http://dx.doi.org/10.20315/NVG.12.2>
- Zavrtanik Z., Košiček B. 2016. Pinijev sprevodni prelec, *Thaumetopoea pityocampa* (Denis & Schiffermüller, 1775). *Novice iz varstva gozdov* 9: 20–21. <http://dx.doi.org/10.20315/NVG.9.6>

¹ Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, Slovenija;

² Hrvatski šumarski inštitut, Cvjetno naselje 41, 10450 Jastrebarsko, Hrvaška;

³ Zavod za Gozdove Slovenije, GGO Brežice, Cesta bratov Milavcev 61, 8250 Brežice, Slovenija;

* maarten.degroot@gozdis.si

Slika 1: Karta območja napada v Sveti Nedelji in prikaz razdalje do slovenske meje.

Slika 2: Očitna bela gnezda pinijevega sprevednega prelca na boru v različnih stadijih napada na območju Svete Nedelje (foto: Dinka Matošević).